

Варто також зазначити, що персонал академії брав активну участь у засіданні круглого столу «Актуальні питання соціального захисту учасників бойових дій та членів їх родин» в рамках проєкту «Рівність заради безпеки», що було організовано ГО «Гендерна рада». Під час обговорення проблематики було досягнуто домовленість між прикордонним вишем та Хмельницьким міським управлінням соціального захисту населення щодо організації відпочинку для учасників бойових дій та членів їх родин на базі рекреаційного центру «Беріг Надії».

За участі громадських організацій для використання в навчально-виховному процесі також опрацьовано низку навчальних відео роликів, таких як «Моя мати – прикордонниця!» (за підтримки ГО «Гендерна рада»), «Профілактика домашнього насильства» (за підтримки ГО «Тепло рідних сердець»).

На 29 квітня 2021 року на базі Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького заплановано проведення III Міжнародної науково-практичної конференції «Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектора безпеки та оборони України: стан, проблеми, перспективи» спільно з ООН Жінки в Україні. Одним з напрямків роботи конференції передбачено обговорення актуальних питань взаємодії представників сектору безпеки та оборони з громадськими організаціями щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.

Співпраця прикордонного вишу з громадськими організаціями сприятиме підвищенню ефективності реалізації гендерної політики не тільки в прикордонному відомстві та секторі безпеки та оборони України, але й у всьому суспільстві, про сталий розвиток якого мріє кожен громадянин та громадянка рідної Батьківщини.

Волошина Оксана Василівна,
старша наукова співробітниця наукової
лабораторії з проблем психологічного
забезпечення та психофізіологічних
досліджень ННІЗДН Національної академії
внутрішніх справ, кандидатка
психологічних наук, доцентка

ВПЛИВ УМОВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СПІВРОБІТНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ МВС УКРАЇНИ

Найважливіші погляди на гендер формуються ще у дитинстві під впливом того, які моделі поведінки особа спостерігає у своїй родині – найважливішому інституті соціалізації підростаючих поколінь, який являє собою персональне середовище життя і розвитку дітей, а якість цих поглядів визначається низкою параметрів конкретної сім'ї [1]. Важливим аспектом соціалізації є засвоєння гендерних ролей. Перші зразки типового чоловіка чи жінки дитини залежать від увялень членів сім'ї про ролі й місце жінки і чоловіка в

суспільстві, значущості культурних норм і вимог, яких дотримуються члени сім'ї і які культивуються в ній. Так, одним із найважливіших у вихованні дівчинки є образ материнства – піклування матері про дитину (нагодувати, випрати речі, погратися). Мужність батька – зразок для сина. Проте, як правило, ростити та виховувати дітей доводиться матері. Відсутність вихователя-батька негативно впливає на психосексуальний розвиток не тільки сина, а й доньки. Окрім цього, якщо хлопчику при цьому не буде від кого перейняти чоловічу статеву роль, то дівчинці не вдасться засвоїти ідеал протилежної статі, вона не побачить жіночої поведінки матері-жінки по відношенню до чоловіка. Відсутність же в сім'ї матері не тільки ускладнює формування прикладу жіночності, але й може перешкоджати набуттю досвіду емоційної теплоти і турботливості. Сучасна українська сім'я – це сім'я, що живе в нових соціально-економічних умовах та є однією з найдинамічніших груп, і саме через неї, з одного боку, забезпечується збереження і спадкоємність гендерних стереотипів та взаємовідносин статей, а з іншого – вона є «ініціатором» відображення у свідомості подружжя їх ціннісних орієнтацій, потреб, життєвих планів. Саме в сім'ї формуються нові уявлення про місце і роль чоловіка і жінки в сучасному світі, засвоюється статева мораль, трансформується субкультурна диференціація статей та статеворольова ідентичність, в сім'ї закладається підґрунтя подальшої професійної ідентифікації та гендерних стосунків в межах трудової діяльності.

Тому, на реалізацію міжнародного проекту за участю МВС України, громадських організацій «ООН-жінки», Промундо та Київського міжнародного інституту соціології було здійснено юридико-соціологічне опитування співробітників Національної поліції України, Національної гвардії та Державної прикордонної служби – чоловіків та жінок, де один із блоків анкети був присвячений дослідженню впливу чинників первинної соціалізації жінок та чоловіків – співробітників Національної поліції України, Національної гвардії та Державної прикордонної служби на формування гендерних стереотипів.

Загалом, дослідження засвідчило переважання чинників, позитивно орієнтованих на формування гендерних стереотипів на етапі розвитку особистості сучасних правоохоронців. Так, батько в їх родині не цурався виконання хатніх обов'язків, традиційно належних до жіночих – приготування їжі, прибирання господи, робота в садібі, що відзначили 93,0 % респондентів-жінок та 96,2 % чоловіків. Понад 2/3 опитаних (73,7 % жінок та 69,6 % чоловіків), вважають, що у їхньому дитинстві мати була залучена до прийняття важливих рішень, таких як витрачання сімейного бюджету на великі покупки (на кшталт машини, будинку чи великої побутової техніки), а 30,0 % представників обох статей зазначили, що в подібних рішеннях думка матері була вирішальною. В середньому 95,0 % опитаних співробітників (чоловіків та жінок) висловили переконання у суттєвій ролі батька у догляді за ними, їх братами та сестрами – супроводі до школи, допомозі у виконанні домашніх завдань, виховних заходах

тощо. Навіть в складних для родини умовах розлучення, 86,8 % опитаних чоловіків та 90,8 % жінок погодились із твердженням, що чоловіки і жінки мають ділити опіку над дітьми порівну.

Разом з тим, позитивні враження щодо гендерної рівності в дитинстві не завжди слугують підґрунтям для адекватного формування прийнятних гендерних стереотипів. Зокрема, більше половини (56,3 %) чоловіків-правоохоронців поділяють думку, що останнє слово в прийнятті рішень у домі має бути за чоловіком, хоча серед жінок цю думку поділяють лише 26,4 % опитаних. З гендерно зумовленим стереотипом, що для усіх краще, коли чоловік заробляє гроші, а жінка лише піклується про дім і дітей, погодились 47,7 % чоловіків і вдвічі менше (23,1 %) жінок, не зважаючи на те, що в третині родин опитаних співробітників годувальниками рівною мірою виступають чоловіки та жінки. Не можна також вважати позитивним, сформований під дитячими враженнями стереотип, що для жінки набагато важливіше вийти заміж, ніж робити кар'єру, з чим погодились менше половини (47,7 %) опитаних чоловіків і 27,6 % жінок.

Одним з вкрай негативних чинників формування гендерно проблемної поведінки є прояви насильства в родинях. Насильство у дитячому віці тісно пов'язане з багатьма негативними наслідками вже у дорослому житті, такими як зловживання алкоголем, схильність до самогубства або інша ризикована поведінка [2]. Окрім того, дослідження доводять, що споглядання за насильством щодо матері або пережите в дитинстві насильство підвищує ймовірність того, що особа сама вчинить подібні дії щодо свого партнера або дітей [3]. Щодо психологічного або фізичного насильства у сім'ї стосовно їхньої матері хоча б один раз, повідомили 46,4 % опитаних чоловіків та 39,3 % жінок. При цьому, психологічне насильство траплялося частіше, ніж фізичне, і в дитинстві жінки його помічали частіше (46,1 %) порівняно з чоловіками (38,2 %). На жаль, насильства в дитячому віці зазнавали і самі опитані правоохоронці. Так, фізичне насильство переважало над психологічним, і шанси на нього у хлопців були помітно вищі, аніж у дівчат: 51,5 % чоловіків зазнавали фізичних покарань з боку рідні у дитинстві принаймні одного разу проти 43,9 % жінок, впливу чого не могли оминати сформовані в подальшому негативні стереотипи. Крім зазначеного, опитані були жертвами фізичного чи емоційного насильства з боку вчителів або інших учнів у школі (37,4 % опитаних чоловіків та 15,1 % жінок). Зазначене пояснює, чому більшість опитаних нами правоохоронців (61,8 % чоловіків та 55,3 % жінок) позбавляють дитину заохочень, відбирають привілеї, не дозволяють виходити з дому, забороняють діти самостійно. Загалом половина батьків (55,6 % опитаних чоловіків та 61,6 % жінок) використовують такі знущальні методи виховання дітей, як крик, побиття, ляскування.

Перенесення насильницьких поведінкових стереотипів на доросле життя подружжя в процесі соціалізації має місце і в сучасних родинях правоохоронців. Психологічного насильства в родинях

зазнають 38,5 % опитаних жінок, а 48,1 % чоловіків його вчиняють. Від фізичного насильства потерпають 22,0 % респонденток, а 12,1 % опитаних чоловіків інколи до нього вдаються.

Вищевикладені результати дослідження гендерного компоненту в секторі безпеки України висвітлюють феномени і причини найбільш суттєвих гендерних проблем, переконливо свідчать про актуальність і своєчасність опрацювання дорожньої карти відомчої гендерної політики в межах професійної діяльності органів та підрозділів Міністерства внутрішніх справ України. Зокрема, потребує корекції правове регулювання процедури формування кадрового складу підрозділів сектору безпеки з урахуванням гендерної рівності та дотримання принципу рівних можливостей службового просування представників жіночої та чоловічої статі.

Список використаних джерел

1. Дубиніна М. Гендерні особливості професійної самореалізації жінок. Теорія і практика сучасної психології. 2018. № 3. С. 24–27.

2. Adverse childhood experiences and health-harming behaviours among students in Ukraine. WHO, 2018. URL: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0004/370390/ace-ukraine-eng.pdf?ua=1.

3. O’Leary, K.D. Descriptive epidemiology of intimate partner aggression in Ukraine. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, et al (2008). 43(8), 619–626. URL: https://www.researchgate.net/publication/252931992_Descriptive_Epidemiology_of_Intimate_Partner_Aggression_in_Ukraine.

Галустян Олена Аркадійвна,

старша наукова співробітниця наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень ННІЗДН Національної академії внутрішніх справ, кандидатка юридичних наук;

Корольчук Віктор Володимирович,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

НЕДИСКРИМІНАЦІЙНА КУЛЬТУРА ПРАЦІ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ МВС УКРАЇНИ

Процес становлення в Україні демократичної держави та громадянського суспільства, їх соціальної орієнтованості, формування відповідного нормативно-правового поля вимагає концептуального визначення, розробки й здійснення гендерної політики як основи